

УДК 631.14:634

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ САДІВНИЦТВА

Д. В. Миронець

здобувачка вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, група М-21 інт.
навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Науковий керівник – д.е.н., професор П. М. Скрипчук

*Національний університет водного господарства та природокористування,
м. Рівне, Україна*

У статті розглядається дослідження організаційно-економічних та прикладних засад метрологічного забезпечення якості садівничої продукції; інноваційні підходи для покращення прибутковості агробізнесу з урахуванням процесів адаптації й гармонізації нормативного й метрологічного забезпечення агробізнесу в Україні.

Ключові слова: агробізнес, сільське господарство, стандарти, експорт, імпорт.

The article examines the study of organizational, economic and applied principles of metrological quality assurance of horticultural products; innovative approaches to improve the profitability of agribusiness, taking into account the processes of adaptation and harmonization of regulatory and metrological support of agribusiness in Ukraine.

Keywords: agribusiness, agriculture, standards, export, import.

Нині питання щодо збереження ресурсів та їх правильного використання є надзвичайно актуальним. Світовий ринок розумного сільського господарства оцінювався в 15,3 млрд доларів у 2020 році та, як очікується, досягне 22,5 млрд доларів до 2026 року. Інновацією в наш час є виробничо-збутові концепції сільськогосподарської продукції – «від ферми до тарілки» [1]. Аналізуючи дані за останні роки, можна передбачити, що глобальний попит на продовольство до 2050–2055 років почне різко зростати і може становити близько 70%. Потреба в новітніх технологіях для сільського господарства становитиме 75–80 млрд доларів, щоб забезпечити прогнозованих дев'яти мільярдів людей [2].

Методи дослідження: аналітичний, системного аналізу і синтезу, бенчмаркетинг, метрологічного забезпечення бізнесу, лабораторні та польові дослідження.

Основна мета статті є дослідження організаційно-економічних засад розвитку підприємств сільського господарства.

Відповідно до поставленої мети виникають такі завдання:

- аналіз світового ринку;
- вимоги ЄС та стандарти для ведення аграрного бізнесу;
- дослідження якості яблук.

Рух національного аграрного бізнесу постає, з одного боку, невіддільною часткою діючого механізму отримання конкурентоздатності економіки в Україні, а з іншого – інструментом виходу українських вітчизняних агрорейдерів на ринки експорту інших країн і отриманням лідерської позиції серед найсильніших постачальників сільськогосподарської продукції. Сьогодні структура плодкових насаджень в Україні містить 65% зерняткових (в тому числі яблука), із яких 85% належать до пізніх строків досягання. Плоди за своїм фізіологічним цінностями набувають споживчої стиглості під час збереження. Ефективність

насамперед залежить від способу вирощування плоду та періоду після збирання із дотриманням стадій обраної технології збереження [3].

Теоретико-методологічні засади формування агробізнесу є предметом дослідження зарубіжних науковців, зокрема І. Ансоффа, Б. Карлофа, Ж.-Ж. Ламбена, М. Портера та інших [4, С. 218]. Вітчизняна наукова думка щодо функціонування підприємницьких структур у сфері агробізнесу та формування їх конкурентоспроможності отримала розвиток під впливом фундаментальних і прикладних досліджень.

Б. Карлоф відас перевагу цілому комплексу маркетингу, що впливає на ефективність виготовлення, транспортування та просування на ринок. Дослідник Ж.-Ж. Ламбен вважає, що продукція є конкурентоспроможною завдяки можливостям підприємства, їхньому розвитку. Проте М. Портер виділяє три важливих фактори: джерело переваги, тобто висока якість, унікальний товар, послуги, репутація – всі можливості для утримання покупця та доступ до продукції; збереження конкурентної переваги – випередження клієнта, постійний розвиток попереду супротивника; третім фактором є постійна модернізація виготовлення в галузі виробництва. Тому основною метою для агробізнесу є запровадження правильно сформованої стратегії, контроль усіх процесів сільського господарства аж до його реалізації на ринку, відповідність усім необхідним стандартам та вимогам щодо якості [4, С. 219].

Українські експортери шукають необхідні шляхи для продовження роботи в умовах війни. Вони налагоджують постачання через європейські порти. Нині нам важливо зосередити увагу над якістю продукції та не зупинятись у пошуках нових ринків збуту. У жовтні 2022 року обсяг експорту склав до 9,2 млн т, це зазначено в даних Міністерства економіки України. Українські товари, у цей період, стали другими за постачанням обсягу, більше було тільки у вересні на 4,6%. Український імпорт у жовтні зріс на 2,6% – до 4,6 млрд доларів. При цьому обсяги зменшилися на 3,1% – до 2,01 млн т (рис. 1) [5].

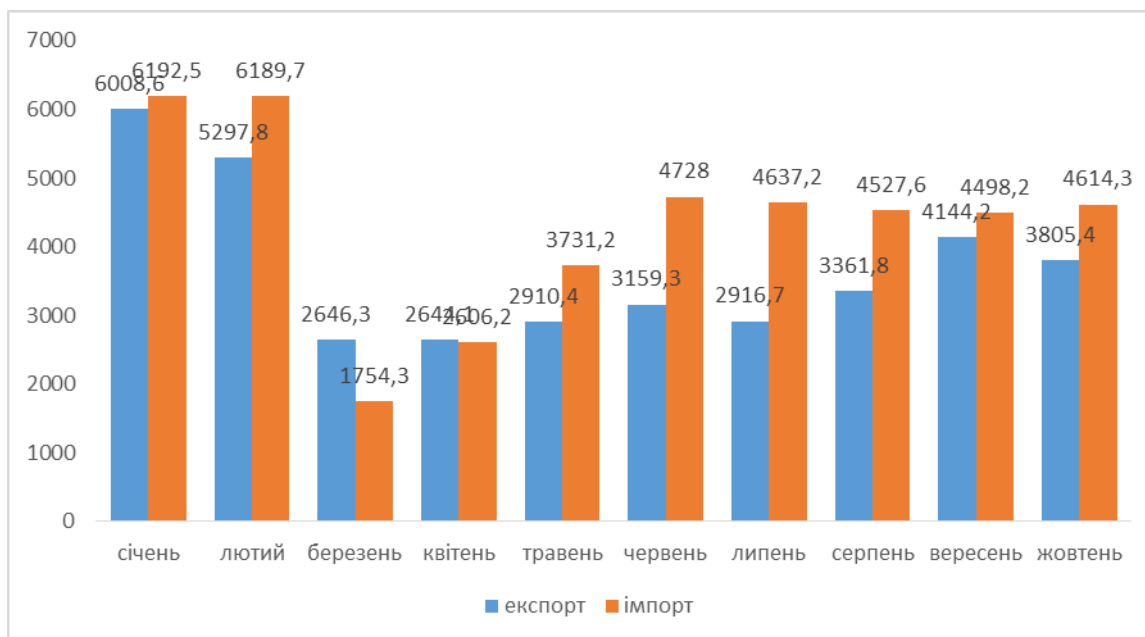

Рис. 1. Експорт та імпорт агропродукції в Україні станом на 2022 рік [5]

На відміну від українських стандартів, в Європі їх прописують з особливими та більшими вимогами, ставлячи акцент на маркуванні продукції. Однією з відмінностей є відсутність назви країни чи регіону, в яких були вирощені фрукти. В стандартах України вимоги щодо однорідності товару не відображаються. У виробників щодо сертифікації продукції є завжди багато запитань. Коли в Україні ця стихія тільки починає набирати

оберти, то Європа має багато ідей так званих біодинамічної продукції – один із видів сертифікації, що переважає навіть за органічну, з жорсткими вимогами щодо виготовлення. Важливо, що біодинамічна продукція в ціні перевищує за органічну на 20%.

До стандарту входить: умови збирання плоду; зберігання; розподіл сортів; маркування; якість; вологість повітря; упакування і т.д. Державним комітетом України з питань регулювання політики споживання виданий наказ щодо якості яблук – це державний стандарт України (ДСТУ 7075:2009, ДСТУ ISO 8682:2006 та інші). На продукти клеять наклейки у вигляді коду (рис. 2), що складається з:

- 4 цифр з початком 3 або 4 (фрукт вирощувався інтенсивно, внесення пестицидів та добрив для пришвидшення росту);
- 5 цифр, що має перше число 8 (продукт є генетично модифікований);
- 5, але має початок 9 (найбезпечніший, має традиційний метод вирощування, органічний).

Відсутність коду свідчить про несертифікований продукт. Багато людей скаржаться на наклейки, хоча виробники запевняють про їхню безпечність. В майбутньому планується вирішити цю проблемою, замінивши їх на інноваційну технологію маркування за допомогою лазерного гравіювання [6].

Рис. 2 Маркування продуктів [6]

Дозрівання плоду визначається фізіологічними та структурними змінами. Це синтез етилену та ароматичних летких сполук, клімактеричний підйом дихання, деградація хлорофілу, мембранні зміни та ін. Рационально визначена стадія дозрівання яблук під час збирання урожаю є в пріоритеті серед інших чинників, адже саме це найбільше впливає на смак плоду, його розвиток і подальше дозрівання вже в плодосховищі, а також залишковий ефект зберігання. Пропоновані методичні підходи щодо термінів заготівлі яблук дозволяють

визначити найбільш оптимальні варіанти їх зривання у час технологічно найбільш сприятливий для подальшого зберігання. Нами проведені натурні дослідження збережуваності яблук у критичних умовах (без регульованого газового середовища), без регулювання вологості та у значному діапазоні коливання температур (до 15 градусів Цельсія) (рис. 3).

Рис. 3. Втрати маси плодів

Розрахунки показали, що втрати маси одного середнього яблука склали біля 3–7 відсотків (беремо 4%). Виходячи з розрахунку, що середнє господарство заготовляє біля 1000 тонн яблук втрати складуть – біля 40 тонн. При оптовій ціні у 2023 році (ціна мінімальна, тому що врожай 2022 року був рекордним, а експорт фактично неможливим) у 8 грн за кілограм – втрати складуть біля 320 000 грн. Сума є доволі великою, а її зменшення цілком можливе через впровадження методики визначення оптимальних термінів збирання яблук. В умовах регульованого газового

середовища втрати за масою складають біля 1%. Тоді можливі збитки складуть 80 000 грн. Втрати на якості наразі можливо визначити лише в аналітичних лабораторіях. За експертними даними це до 1,5 грн на 1 кілограмі. В такому випадку втрати складають 120 000 грн.

Інноваційний метод дослідження стиглості яблук дозволяє заробляти на їх збереженості, якості для споживача, зовнішньому вигляді, витратах на бізнес-процеси у складуванні. Метрологічне забезпечення у світі наразі ще не в змозі виміряти кількісно всі зазначені показники. Якісні показники ж залежать від досвіду дегустаторів, технологів, запитів споживачів, уподобань різних верств населення. Тому інноваційні підходи щодо забезпечення найбільш значимого показника – якість яблук може бути вирішена з врахуванням наших методичних підходів та удосконалення метрологічного й економічного забезпечення в цілому в агробізнесі.

На підставі проведених досліджень можна зробити висновок, що в сучасних умовах покращують метрологічну діяльність на основі організаційно-інноваційних впроваджень. Забезпечення якості та ефективності є введення вдосконалених процесів на етапі виготовлення і збирання продукції. Реалізація такого методу до основних організаційно-інноваційних завдань та ознак МЗ дозволить не тільки зберегти, а й покращити якість продукції, забезпечивши вчасний контроль та аналіз процесів вимірювання, підвищить результативність метрологічної діяльності на фоні зменшення втрат від зберігання і транспортування продукції, що в перспективі призведе до збільшення прибутку та налагодження шляхів до постійного покупця.

Також важливою умовою для аграрного бізнесу є покращення українських стандартів для процесу виробництва та експорту фруктів, як-от: яблука, різні ягоди, груші, кавуни, дині, адже вони частково відрізняються від стандартів у Європі. Щоб мати успіх поза межами країни на міжнародному ринку, потрібно адаптуватись до європейських стандартів та усунути будь-які відмінності [6; 7]. Для кожної підприємницької діяльності, в будь-якій галузі необхідно прикладати зусилля для реалізації продукції. Кожний власник аграрного бізнесу проходить етапи від створення бізнесу до його розповсюдження, він використовує всі можливі методи для просування, різні інновації, тому перш ніж започаткувати виробництво, проводяться дослідження в обраній сфері. Для отримання хороших результатів необхідно використовувати нові методи роботи, сучасні технології, метрологічне забезпечення, управляти підприємством так, щоб у всьому випереджувати конкурента та мати ефективний, якісний продукт.

1. Аграрне інформаційне агентство. URL: <https://agravery.com/> (дата звернення: 12.02.2023). 2. URL: <https://eos.com/> (дата звернення: 12.02.2023). 3. URL: <https://agrotimes.ua/article/nesvoyechasne-zbyrannya-yabluk-ta-grush-vede-do-ekonomichnyh-vtrat> (дата звернення: 12.02.2023). 4. Ткачук Г. Ю. Елементи механізму формування конкурентоспроможності підприємств. *Вісник ЖДТУ*. 2012. № 1(59). URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/4154/48.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 12.03.2023). 5. Агроновини України. URL: <https://mind.ua/news/20207728-ukrayina-zajnyala-misce-v-trijci-najbilshih-virobnikiv-vishni-i-porichki-v-sviti> (дата звернення: 12.02.2023). 6. ДСТУ 7075:2009. Яблука свіжі для промислового перероблення. Загальні технічні умови. 7. ДСТУ ISO 8682:2006. Яблука. Зберігання в контролюючій атмосфері (ISO 8682:1987, IDT). URL: http://online.budstandart.com/ru/catalog/doc-page?id_doc=84810 (дата звернення: 12.03.2023).